

2022

Quickscan natuuronderzoek Hagen

5.1.2e

Ecologisch Adviesbureau Schröder
11-7-2022

Rapportnummer 2207

Quickscan natuuronderzoek Hagenbeek

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Rapportnummer 2207

5.1.2e

11 juli 2022

Opdrachtgever:

Aveco de Bondt
Postbus 64
7450 AB Holten

Ecologisch Adviesbureau Schröder

Droppersweg 1
7108 BL Winterswijk-Woold
Tel: 0543-564336
E-mail: ecoadvies@planet.nl
I: www.ecologischadviesbureauschroder.nl

Colofon

© 2022 Ecologisch Adviesbureau Schröder, Winterswijk-Woold

Tekst en samenstelling: 5.1.2e (Ecologisch Adviesbureau Schröder).

In opdracht van: Aveco de Bondt.

Contactpersoon: 5.1.2e

Veldwerk: 5.1.2e

Foto's omslag en rapport: 5.1.2e

Rechten: De inhoud van dit rapport (in het geheel of in delen) mag, behoudens Aveco de Bondt en Staatsbosbeheer, zonder schriftelijke toestemming van Ecologisch Adviesbureau Schröder, niet door fotokopie, druk of andere middelen worden gereproduceerd.

Bronvermelding: Citaten uit dit rapport zijn toegestaan met volledige bronvermelding: Schröder, 2022. Quickscan natuuronderzoek Hagenbeek.

Wijze van citeren: 5.1.2e 2022. Quickscan natuuronderzoek Hagenbeek. Rapport 2207-Ecologisch Adviesbureau Schröder, Winterswijk-Woold.

Ecologisch Adviesbureau Schröder is aangesloten bij het Samenwerkingsverband Ecologie

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Onderzoek	5
2.1 Methode	5
2.2 Resultaten	6
2.2.1 Amfibieën en reptielen	6
2.2.2 Broedvogels	8
2.2.3 Grondgebonden zoogdieren	10
2.2.4 Vaatplanten	12
2.2.6 Dagvlinders	14
2.2.7 Libellen	15
2.2.8 Vissen	16
2.2.9 Overige insecten en ongewervelden	16
3. Wettelijke consequenties	18
3.1 Soortbescherming	18
3.1.1 Algemeen	18
3.1.2 Amfibieën en reptielen	18
3.1.3 Broedvogels	19
3.1.4 Grondgebonden zoogdieren	20
3.1.5 Vaatplanten	21
3.1.6 Dagvlinders	21
3.1.7 Libellen	21
3.1.8 Vissen	22
3.1.10 Overige insecten en ongewervelden	22
4. Literatuur	23
Bijlagen	24

1. Inleiding

Aanleiding en probleemstelling

Het natuurgebied Hagenbeek, in beheer door Staatsbosbeheer, is in 2008 ingericht tot een forse eenheid natte schraallanden. De totale oppervlakte van dit gebied is ordergrootte 50 hectare. De natuurontwikkeling hier mag één van de grotere successen van het natuurbeleid in de Achterhoek genoemd worden. Het natuurgebied wordt omringd door landbouwgronden waar in de droge jaren 2018, 2019 en 2020 sprake was van droogteschade. De agrariërs hebben het waterschap gevraagd om ten tijde van droogte de stuwpeilen te verhogen en voor de toekomst klimaatrobuuste maatregelen te treffen voor het gebied.

In de periode 2006-2013 heeft het waterschap een GGOR-studie uitgevoerd. In deze studie is met een grondwatermodel gekeken naar het gewenste grond en oppervlaktewaterregime (GGOR) per functie. Zo is er ook aandacht besteed aan natuurgebied Hagenbeek en het omliggende landbouwgebied. Uit de studie blijkt dat de kwaliteit en duurzaamheid van het gebied verbeterd kunnen worden door watergangen rondom Hagenbeek te verondiepen c.q. hoger te stuwen. Hierdoor zal de grondwaterinvoer (kwel) toenemen waardoor verzuring van de natuur wordt voorkomen, maar zorgt tevens voor een hogere grondwaterstand en grotere grondwatervoorraad voor het direct aangrenzende landbouwgebied ten tijde van droogte. Om het project te bewerkstelligen zijn er in de Samenwerkingsovereenkomst (SOK 2022-2027) door de provincie Gelderland met het waterschap afspraken gemaakt over de verdere uitwerking van de doorgerekende maatregelen.

Uit de uitgevoerde hydro-ecologische studie (LESA) blijkt dat de natuurwaarden ter plaatse kunnen worden verbeterd door het zure regenwater versneld af te voeren terwijl de schone kwelstromen van grondwater juist moeten toenemen. Dit kan door sloten en greppels te dempen of te verondiepen in combinatie met het verhogen van peilen in omliggende watergangen. Op sommige plekken in het aangrenzende landbouwgebied wordt natschade verwacht. Deze is te mitigeren o.a. door ophoging van het maaiveld. Op andere plekken is de peilverhoging juist gunstig om verdroging tegen te gaan en dus niet op te hogen. Dit vraagt om een bredere gebiedsaanpak.

In de afgelopen jaren is in totaal 12 hectare extra beschikbaar gekomen voor nieuwe natuurontwikkeling. Dit maakt ook onderdeel uit van de te nemen maatregelen. De benodigde gronden zijn reeds door de provincie verworven en zijn obstakelvrij (Egging, 2022).

In figuur 1 is de globale ligging van het plangebied opgenomen. In de uitsnede is de exacte gebiedsbegrenzing te zien.

In bijlage 1 is het schetsontwerp opgenomen met daarin de globale ligging van inrichtingsmaatregelen.

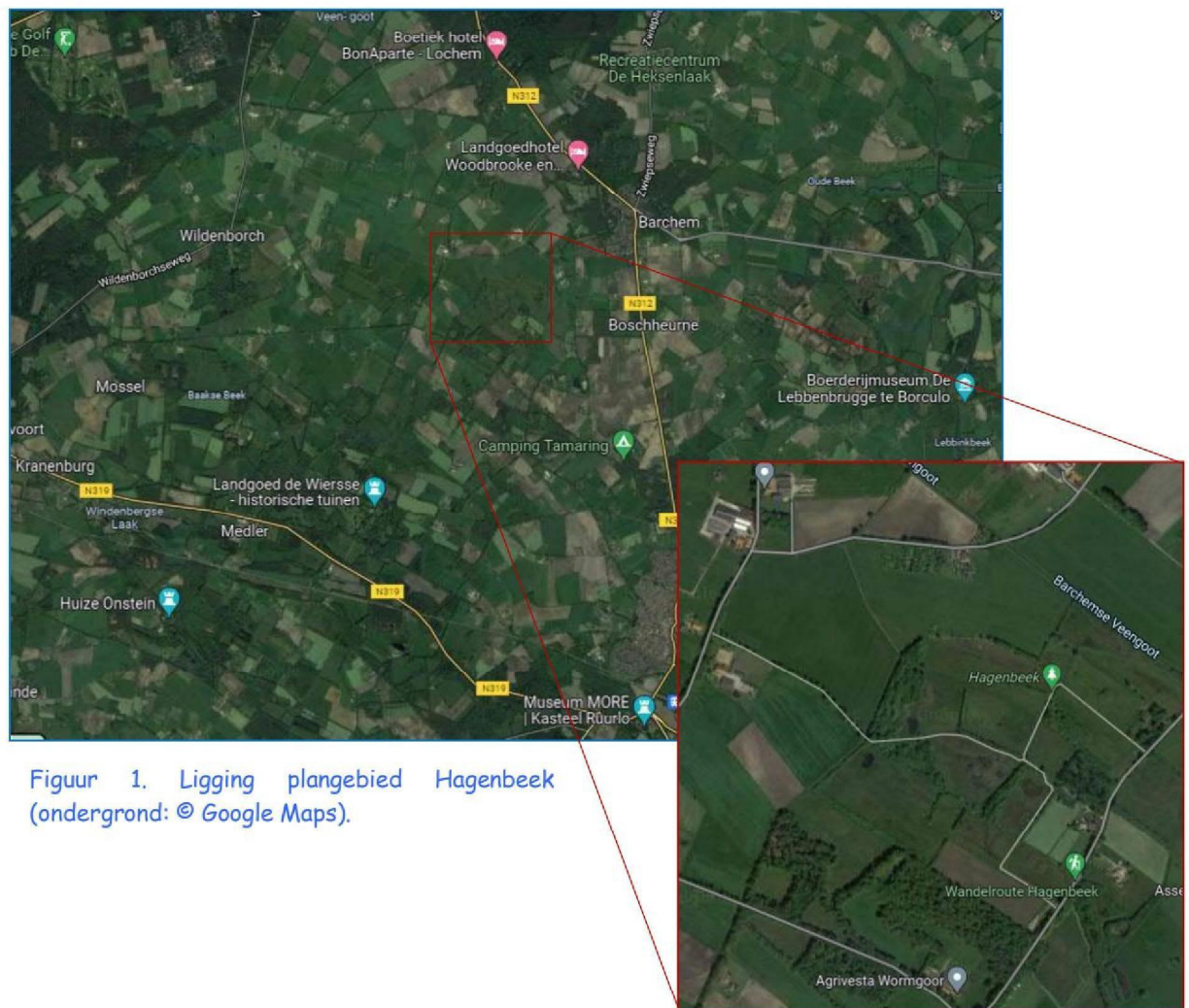
Doel

Met dit project wordt invulling gegeven aan de wens om de natuur in Hagenbeek te versterken en uit te breiden, een klimaat robuust grondgebruik en herstel van het natuurlijk (grond)watersysteem te realiseren. De landbouw mag er niet op achteruit gaan en mogelijkheden tot verbetering worden onderzocht.

Deze quickscan natuuronderzoek dient er voor om een zo goed mogelijk inzicht te krijgen in de mogelijke effecten van de geplande werkzaamheden op de (potentieel) aanwezige beschermde en bedreigde flora- en fauna in het kader van de (zorgplicht van de) Wet natuurbescherming (Wnb).

Sinds 1 januari 2017 is de Wnb van kracht. Middels deze wet wordt een groot aantal plant- en diersoorten (soortenbescherming) en gebieden (gebiedenbescherming) beschermd. Als er plannen zijn om bepaalde (ruimtelijke) handelingen uit te voeren of wijzigingen aan te brengen in het bestemmingsplan, zal er onderzocht moeten worden of deze plannen, of onderdelen hiervan, nadelige effecten kunnen hebben op aanwezige, of

mogelijk aanwezige, beschermde flora, fauna of gebieden. In bijlage 3 is een samenvatting van de Wnb opgenomen.

Figuur 1. Ligging plangebied Hagenbeek (ondergrond: © Google Maps).

Door het uitvoeren van een natuuronderzoek kan worden bepaald of dier-, plantsoorten negatieve gevolgen kunnen ondervinden van de werkzaamheden, dan wel dat er gezocht moet worden naar mitigerende en/of compenserende maatregelen. Hiervoor kan het noodzakelijk zijn dat een ontheffing moet worden aangevraagd bij het bevoegd gezag (provincie Gelderland).

Om aan de natuurwetgeving en de daaruit voortkomende zorgplicht te kunnen voldoen, is door het Aveco de Bondt (OG) aan Ecologisch Adviesbureau Schröder (EAS) opdracht gegeven voor de uitvoering van een natuuronderzoek om zo de mogelijk negatieve effecten op flora en fauna (Wnb) in kaart te brengen. Dit rapport beschrijft de bevindingen van het uitgevoerde onderzoek en de consequenties daarvan voor het project.

Onderzoeksvragen

Het rapport geeft antwoord op de volgende hoofdvragen:

1. Soortbescherming en -beleid
  - a. Welke beschermde soorten en Rode Lijstsoorten zijn (potentieel) aanwezig in het plangebied?
2. Vervolgstappen
  - a. Welke vervolgstappen zijn noodzakelijk in relatie tot de voorgenomen ingrepen in het kader van de Nederlandse natuurwetgeving of het provinciale natuurbeleid?

Om een goede impressie van het gebied te krijgen, zijn in bijlage 1 foto's opgenomen.

Leeswijzer

De onderzoeksmethode en de -resultaten worden in hoofdstuk 2 besproken, terwijl in hoofdstuk 3 de wettelijke consequenties aan de orde komen.

2. Onderzoek

2.1 Methode

Veldbezoek

Het flora- en faunaonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een veldbezoek en een literatuuronderzoek. Het veldbezoek is uitgevoerd op 26 mei 2022 (13:00-17:30 | 19°C | windkracht WZW4 Bft. | 3/8 bewolkt en droog).

Het veldwerk heeft zich gericht op de (potentiële) aanwezigheid van:

- Beschermde planten- en diersoorten van de artikelen 3.5 en 3.10 van de Wnb en broedvogels met jaarrond beschermde nesten
- Soorten die op de Nederlandse Rode Lijsten staan
- Overige indicatieve soorten

Alle waarnemingen zijn in het veld opgenomen door middel van de app ObsMapp. Zij zijn onder embargo van 3 jaar ingevoerd en geüpload naar de site www.waarneming.nl. Van hieruit worden zij na validatie in de NDFF opgenomen.

Literatuuronderzoek

De belangrijkste literatuurbron was de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Van deze databank zijn waarnemingen uit de periode 2012-2021 (10 jaar) geanalyseerd. Ook zijn data gebruikt van 2022 voor zover gevalideerd en toegevoegd aan de NDFF. Een andere recente en zeer bruikbare bron vormde de flora- en vegetatiekartering uit 2020 (Pokorni et al., 2021).

Bij de bespreking van de resultaten is de nadruk gelegd op de beschrijving van juridisch zwaar beschermde soorten (art. 3.5 Wnb) omdat licht beschermde (art. 3.10 Wnb) zijn vrijgesteld bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel dient in het kader van de zorgplicht (art. 1.11 Wnb) rekening met deze soorten te worden gehouden. In dat kader zijn ook bedreigde soorten van de Rode lijsten en, indien van toepassing, overige indicatieve soorten besproken.

Indien oudere waarnemingen relevant zijn voor het onderzoek, dan zijn zij ook verzameld.

Omdat het plangebied in uurhok 34-42 ligt heeft zich het literatuuronderzoek op dat uurhok gericht.

In § 2.2 worden uitsluitend de soorten beschreven waarvan de geplande maatregelen van bijlage 1 mogelijk in strijd zijn met de strekking van de Wnb. In dat kader worden bijvoorbeeld geen gebouwbewonende soorten of vleermuizen besproken omdat er geen bebouwing en/of opgaande begroeiing (i.c. bossen en houtsingels) worden aangetast. Er worden wel boombewonende soorten besproken die potentieel hinder zouden kunnen ondervinden van de werkzaamheden omdat deze nabij hun leefgebied plaatsvinden (i.c. broedvogels met jaarrond beschermde nesten categorie 1 t/m 4).

Bij de broedvogels dienen uit de NDFF de niet-broedvogels gefilterd te worden. Daartoe is in GIS een selectie gemaakt van uitsluitend waarnemingen die duiden op broedvogels. Het gaat om de selectie van het volgende gedrag:

1. Vastgesteld territorium
2. Territorium indicierend
3. Roepend
4. Parend / copula
5. Nestbouw
6. Nestindicierend gedrag
7. Bezoek aan nestplaats
8. Baltsend/zingend
9. Alarmerend
10. Afleidingsgedrag

Dit zijn veelal waarnemingen die in de periode 1 maart t/m 31 juli zijn verricht (broedseizoen).

Om het kaartbeeld niet te vertroebelen, zijn waarnemingen die slechts op een grof niveau in de NDFF beschikbaar zijn (groter dan 2,8 ha | i.c. punten met een diameter van 200 m) niet opgenomen. Zij worden wel bij de betreffende soortgroep besproken.

Vanwege de te beschrijven mogelijke wettelijke consequenties zijn uitsluitend de beschermde soorten weergegeven in een kaartbeeld. Dit betreft Europees beschermde soorten (art. 3.5 Wnb) en nationaal beschermde soorten (art. 3.10 Wnb) die niet zijn vrijgesteld in de provincie Gelderland.

Vanwege het belang voor de zorgplicht van de Wnb, worden (indien relevant) ook soorten van de Rode lijsten behandeld.

2.2 Resultaten

2.2.1 Amfibieën en reptielen

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn de volgende amfibieën vastgesteld (figuur 2):

- Bastaardkikker
- Gewone pad
- Poelkikker

De bastaardkikker en gewone pad zijn beschermd via artikel 3.10 van de Wnb. De poelkikker is juridisch zwaar beschermd (art. 3.5 Wnb). Deze laatste is op 4 locaties in en direct grenzend aan het plangebied vastgesteld: 3 te behouden poelen en 1 te dempen greppel.

Naast deze soorten zijn op meerdere locaties niet nader bepaalde groene kikkers gezien. Gezien de vastgestelde bastaardkikker en poelkikker gaat het hierbij zeer waarschijnlijk om deze beide soorten.

Reptielen zijn niet waargenomen tijdens het veldonderzoek.

Literatuuronderzoek

Amfibieën

Via de NDFF zijn uit de periode 2012-2022 waarnemingen bekend geworden van het plangebied en haar directe omgeving van de licht beschermde soorten (art. 3.10 Wnb) bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander (figuur 2).

Figuur 2. Verspreiding beschermde amfibieën in het plangebied 'Hagenbeek' in de periode 2012-2022 (bron data: EAS + NDFF | ondergrond: © PDOK).

Binnen de grenzen van het plangebied zijn 2 juridisch zwaar beschermde soorten vastgesteld in de periode 2012-2022 (figuur 2):

- Boomkikker (Wnb art. 3.5)
- Poelkikker (Wnb art. 3.5)

Boomkikkers zijn bekend geworden van een vijftal poelen in het SBB-reservaat. Het betreft waarnemingen van roepende ♂♂ of volwassen dieren. De aantallen zijn laag: 1-10 exemplaren. De waarnemingen zijn verricht in de periode 2012-2021. De grootste aantallen (1-10 exx.) zijn vastgesteld in de poelen in de zuidoosthoek van het SBB-reservaat.

Van de poelkikker 10 mei 2020 10 roepende ♂♂ gehoord in een sloot aan de noordzijde van het SBB-reservaat.

Op de site www.verspreidingsatlas.nl is nog 1 juridisch zwaar beschermde amfibie bekend geworden van uurhok 34-42 en de daaraan grenzende uurhokken: kamsalamander.

Reptielen

Uit de periode 2000-2022 zijn via de site www.verspreidingsatlas.nl van uurhok 34-42 hazelwormen en levendbarende hagedissen bekend geworden. In aangrenzende uurhokken zijn bovendien waarnemingen van ringslang geregistreerd.

Op de site www.verspreidingskaart.nl zijn waarnemingen van sommige soorten op kilometerhok-niveau zichtbaar. Hieruit blijkt dat hazelwormen, levendbarende hagedissen en ringslangen in de periode 2012-2022 niet in of in de directe omgeving van het plangebied aangetroffen zijn.

Geschiktheid plangebied

Amfibieën

Het plangebied is, gezien de aanwezigheid van zowel voortplantings- als ook landhabitat en de landelijke verspreiding, naast het actuele voorkomen van de boomkikker en de poelkikker potentieel ook geschikt voor kamsalamander.

Reptielen

Hoewel het plangebied potentieel geschikt is voor zowel hazelworm, levendbarende hagedis als ringslang, zijn zij (gezien de huidige verspreiding) redelijkerwijs niet in het plangebied of haar directe omgeving te verwachten.

2.2.2 Broedvogels

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn de volgende broedvogels waargenomen: boompieper, gaai, gele kwikstaart (RL gevoelig), grauwe vliegenvanger (RL gevoelig), grote bonte specht, houtduif, koekoek (RL kwetsbaar), merel, rietgors, roodborst, roodborsttapuit, spotvogel (RL gevoelig), tjiftjaf, vink en zwartkop. Hiervan staan 4 soorten op de Rode lijst van bedreigde broedvogels. Daarvan staat de status tussen haakjes. Er zijn geen broedvogels met jaarrond beschermde nesten van de categorieën 1 t/m 4 vastgesteld.

Literatuuronderzoek

Bij de bespreking van de uit het literatuuronderzoek bekend geworden soorten worden broedvogels besproken uit de volgende categorieën:

- Jaarrond beschermde nesten categorie 1 t/m 4
- Broedvogels van de Rode lijst

Jaarrond beschermde nesten

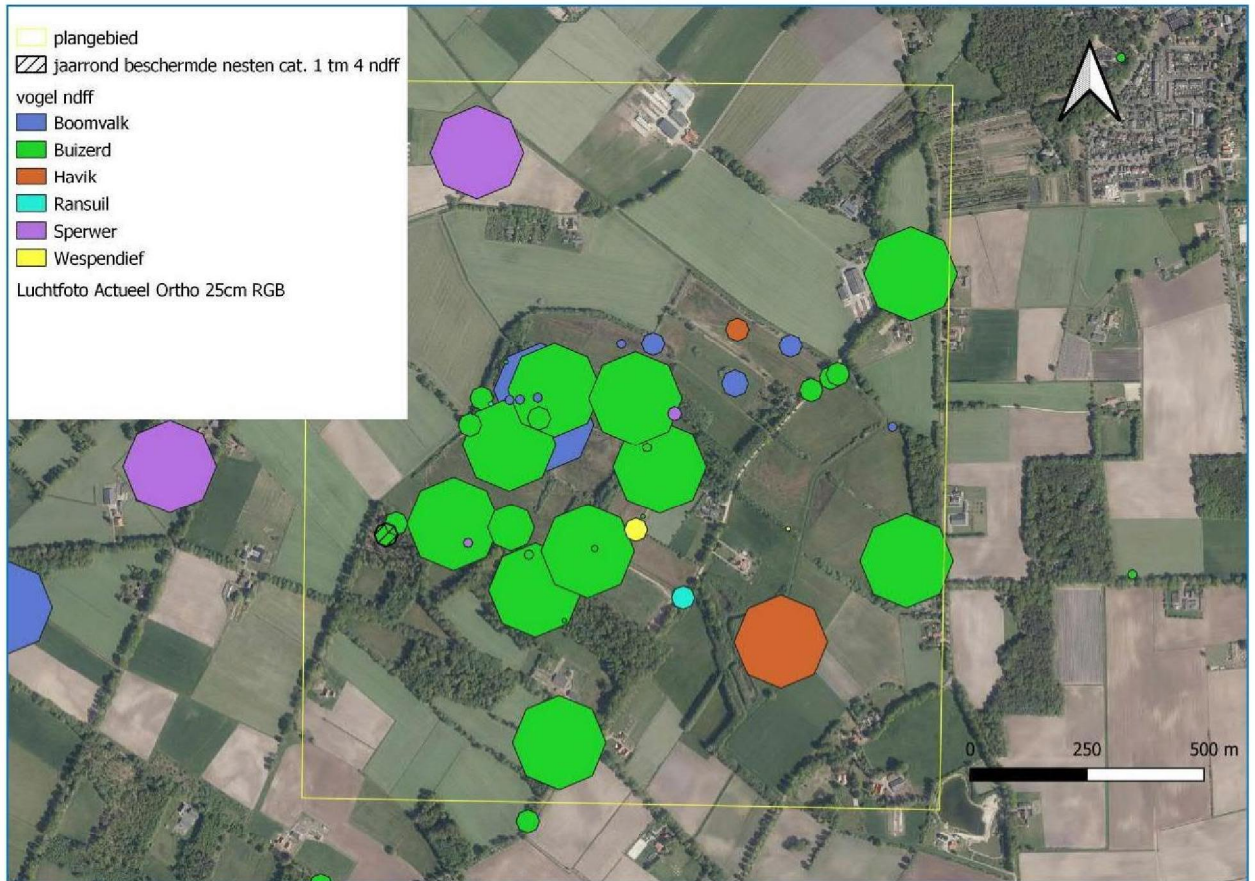
mel jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) besproken. Daarvan zijn de volgende vastgesteld (zie figuur 3):

- Boomvalk (cat. 4)
- Buizerd (cat. 4)
- Havik (cat. 4)
- Ransuil (cat. 4)
- Sperwer (cat. 4)

Van de boomvalk en buizerd zijn diverse waarnemingen bekend geworden verspreid over het plangebied en de directe omgeving daarvan. Op 10 april 2016 werd een nestindicerende waarneming van de buizerd verricht in een bosje aan de westzijde van het SBB-reservaat. Dit is de enige waarneming die duidt op een bewoond nest.

Van de boomvalk zijn geen nesten bekend geworden. Gezien de geschiktheid van het plangebied als broedhabitat en het relatief grote aantal waarnemingen binnen de grenzen van het plangebied is het echter goed mogelijk dat er boomvalken tot broeden komen in het SBB-reservaat.

Figuur 3. Verspreiding broedvogels met jaarrond beschermde nesten categorie 1 t/m 4 in het plangebied in de periode 2012-2022; incl. nestlocatie buizerd (bron data: NDFF | ondergrond: © PDOK).

Van de havik zijn slechts 2 waarnemingen uit de periode 2012-2022 bekend geworden. Het is onduidelijk of de soort in het plangebied of daarbuiten tot broeden komt.

Op 18 april 2018 werd een roepend ransuil vastgesteld ter hoogte van de Flierdijk iets ten zuiden van de beide erven. Dat duidt op een bezet territorium. De soort maakt zelf geen nest. Zij broedt regelmatig in nesten van bijvoorbeeld ekster en zwarte kraai. Het is aannemelijk dat er in het plangebied ransuilen tot broeden komen. Het is doorgaans een onopvallende soort die alleen met gerichte inventarisaties vastgesteld wordt. De enige waarneming van deze soort in de periode 2012-2022 moet daarom als een absoluut minimum worden gezien.

Van de sperwer zijn vele waarnemingen bekend geworden. Geen van deze waarnemingen betreffen nestwaarnemingen. Dat neemt niet weg dat het plangebied potentieel broedhabitat herbergt in de vorm van houtsingels en bosjes.

Naast enkele waarnemingen van overvliegende en een ter plaatse, zijn op 31 mei 2014 en 11 mei 2015 baltende wespendiffen waargenomen in het SBB-reservaat. Het is gezien het aanwezige broedhabitat niet onmogelijk dat er wespendiffen broeden in het SBB-reservaat.

Broedvogels van de Rode lijst

In het plangebied en haar omgeving komen vele broedvogels van de Rode lijst (RL) voor. Het gaat om de volgende soorten:

- Boomvalk (status 'kwetsbaar')
- Grauwe klauwier (status 'bedreigd')
- Grauwe vliegenvanger (status 'gevoelig')
- Grote lijster (status 'kwetsbaar')
- Kneu (status 'gevoelig')
- Koekoek (status 'kwetsbaar')
- Nachtegaal (status 'kwetsbaar')
- Patrijs (status 'kwetsbaar')
- Ransuil (status 'kwetsbaar')
- Ringmus (status 'gevoelig')
- Spotvogel (status 'gevoelig')
- Torenvalk (status 'kwetsbaar')
- Tureluur (status 'gevoelig')
- Watersnip (status 'bedreigd')
- Wielewaal (status 'kwetsbaar')
- Wulp (status 'kwetsbaar')
- Zomertortel (status 'kwetsbaar')

Geschiktheid plangebied voor broedvogels

Er zijn redelijkerwijs geen andere broedvogels met jaarrond beschermde nesten te verwachten in het plangebied dan hierboven besproken. Wel is het mogelijk dat enkele andere broedvogels van de Rode lijst in Hagenbeek voorkomen.

2.2.3 Grondgebonden zoogdieren

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen waarnemingen aan grondgebonden zoogdieren verricht.

Literatuuronderzoek

Bij de bespreking van de bij het literatuuronderzoek bekend geworden soorten, is onderscheid gemaakt in de volgende categorieën:

- Beschermde zoogdieren
- Zoogdieren van de Rode lijst

Beschermde zoogdieren

Via de NDFF zijn geen waarnemingen van conform artikel 3.5 van de Wnb beschermde soorten bekend geworden van het plangebied en haar directe omgeving. Wel zijn een drietal niet conform artikel 3.10 van de Wnb vrijgestelde soorten bekend geworden: bunzing, eekhoorn en wezel (figuur 4).

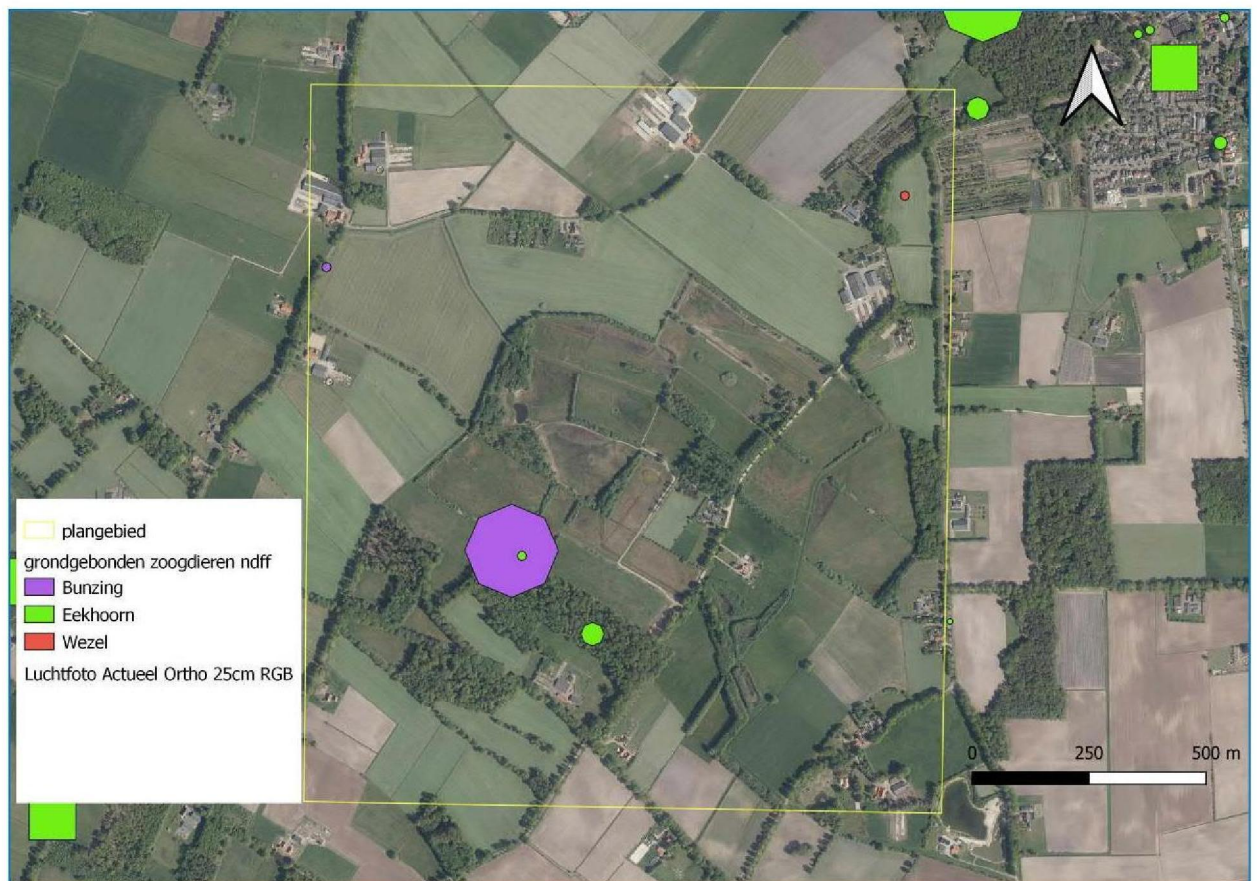
Via de site www.verspreidingsatlas.nl is bovendien de waterspitsmuis bekend geworden uit aangrenzende uurhokken (art. 3.10 Wnb).

Zoogdieren van de Rode lijst

In het plangebied en haar omgeving zijn via de NDFF de volgende zoogdieren van de Rode lijst bekend geworden:

- Bunzing (status 'kwetsbaar')
- Haas (status 'gevoelig')
- Konijn (status 'gevoelig')
- Wezel (status 'gevoelig')

Figuur 4. Verspreiding beschermde niet bij inrichtingsmaatregelen vrijgestelde grondgebonden zoogdieren in het plangebied in de periode 2012-2022 (bron data: NDFF | ondergrond: © PDOK).

Geschiktheid plangebied voor grondgebonden zoogdieren

Gezien de aanwezige biotopen binnen de begrenzing van het plangebied (al dan niet kwelgevoedde moerasvegetaties) is het plangebied potentieel geschikt voor de waterspitsmuis.

Naast de waterspitsmuis zijn redelijkerwijs geen andere juridisch zwaar beschermde soorten te verwachten die nadelige effecten ondervinden van de geplande werkzaamheden.

2.2.4 Vaatplanten

Veldbezoek

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten vastgesteld. Wel werden veel andere indicatieve planten aangetroffen: blaaszegge, blauwe bosbes, blauwe zegge, bosbies, eikvaren (brede of gewone), brede orchis*, dalkruid, echte koekoeksbloem, egelboterbloem, geelgroene zegge, gevlekte orchis*, gevleugeld hertshooi, gewone dotterbloem, gewone salomonszegel, gewone waternavel, grote ratelaar, hazenzegge, heelblaadjes, holpijp, kale jonker, kamgras*, kleine egelskop, kleine watereppe, kruipend zenegroen, kruipwilg, mannetjesvaren, moerasspirea, moeraswespenorchis*, pluimzegge, rietorchis, ruw walstro, ruwe smele, schaafstro, schildereprijs, stijve zegge, struikhei, trekrus, veldrus, waterkruiskruid, waterviolier, waterzuring en zwarte zegge.

Van deze soortenlijst staan er meerdere op de Rode lijst van bedreigde plantensoorten (zie bij literatuuronderzoek hieronder). In de lijst hierboven zijn zij gemarkeerd door middel van een *.

Literatuuronderzoek

Bij de bespreking van het literatuuronderzoek is onderscheid gemaakt in de volgende categorieën:

- Beschermde vaatplanten
- Vaatplanten van de Rode lijst

Beschermde vaatplanten

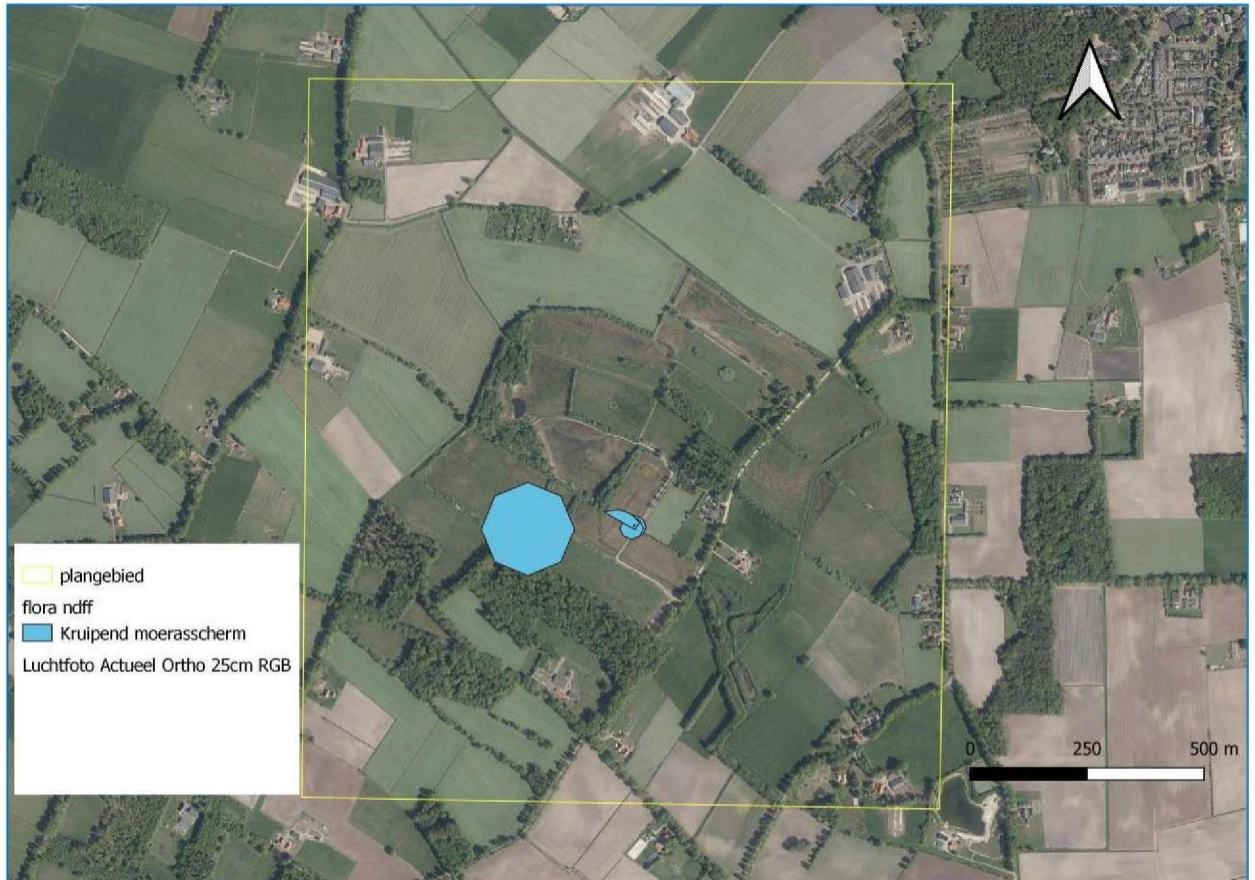
Via de NDFF en een recente flora- en vegetatiekartering (Pokorni et al., 2021) is 1 waarneming van conform artikel 3.5 van de Wnb bekend geworden van het plangebied en haar directe omgeving: kruipend moerasscherm (figuur 5). Middels artikel 3.10 Wnb beschermde vaatplanten zijn niet bekend geworden.

Vaatplanten van de Rode lijst

In het plangebied en haar omgeving zijn via de NDFF 27 soorten vaatplanten van de Rode lijst bekend geworden:

- Bevertjes (status 'kwetsbaar')
- Blauwe knoop (status 'gevoelig')
- Brede orchis (status 'kwetsbaar')
- Draadgentiaan (status 'bedreigd')
- Fraai hertshooi (status 'bedreigd')
- Geelhartje (status 'kwetsbaar')
- Gevlekte orchis (status 'gevoelig')
- Gulden sleutelbloem (status 'kwetsbaar')
- Heidekartelblad (status 'kwetsbaar')
- Kamgras* (status 'gevoelig')
- Kleine valeriaan (status 'kwetsbaar')
- Klokjesgentiaan (status 'gevoelig')
- Korenbloem (status 'gevoelig')
- Kruipbrem (status 'kwetsbaar')
- Kruipend moerasscherm (status 'ernstig bedreigd')
- Moerashertshooi (status 'kwetsbaar')
- Moeraskartelblad* (status 'kwetsbaar')
- Moeraswespenorchis (status 'kwetsbaar')
- Paardenhaarzegge (status 'kwetsbaar')
- Parnassia (status 'kwetsbaar')
- Rond wintergroen (status 'kwetsbaar')

- Stekelbrem (status 'gevoelig')
- Stijve ogentroost (status 'gevoelig')
- Verfbrem (status 'ernstig bedreigd')
- Vleeskleurige orchis (status 'kwetsbaar')
- Welriekende nachtorchis (status 'bedreigd')
- Wilde kievitsbloem (status 'bedreigd')

Figuur 5. Verspreiding beschermde vaatplanten in het plangebied in de periode 2012-2022 (bron data: NDFF | ondergrond: © PDOK).

SBB-reservaat Hagenbeek is rijk aan indicatieve planten waaronder veel Rode lijstsoorten. In het kader van de zorgplicht van de Wnb is het goed om te weten of er geen groeiplaatsen van verdwijnen van Deze Rode lijstsoorten en overige indicatieve planten met een gering aantal groeiplaatsen. Daartoe is gekeken of de locaties met geplande werkzaamheden (aan sloten en graslandpercelen) overlap vertonen met deze soorten. In figuur 6 is te zien welke groeiplaatsen mogelijk gevaar lopen. Zij zijn met een gele cirkel gemarkeerd. Het betreft:

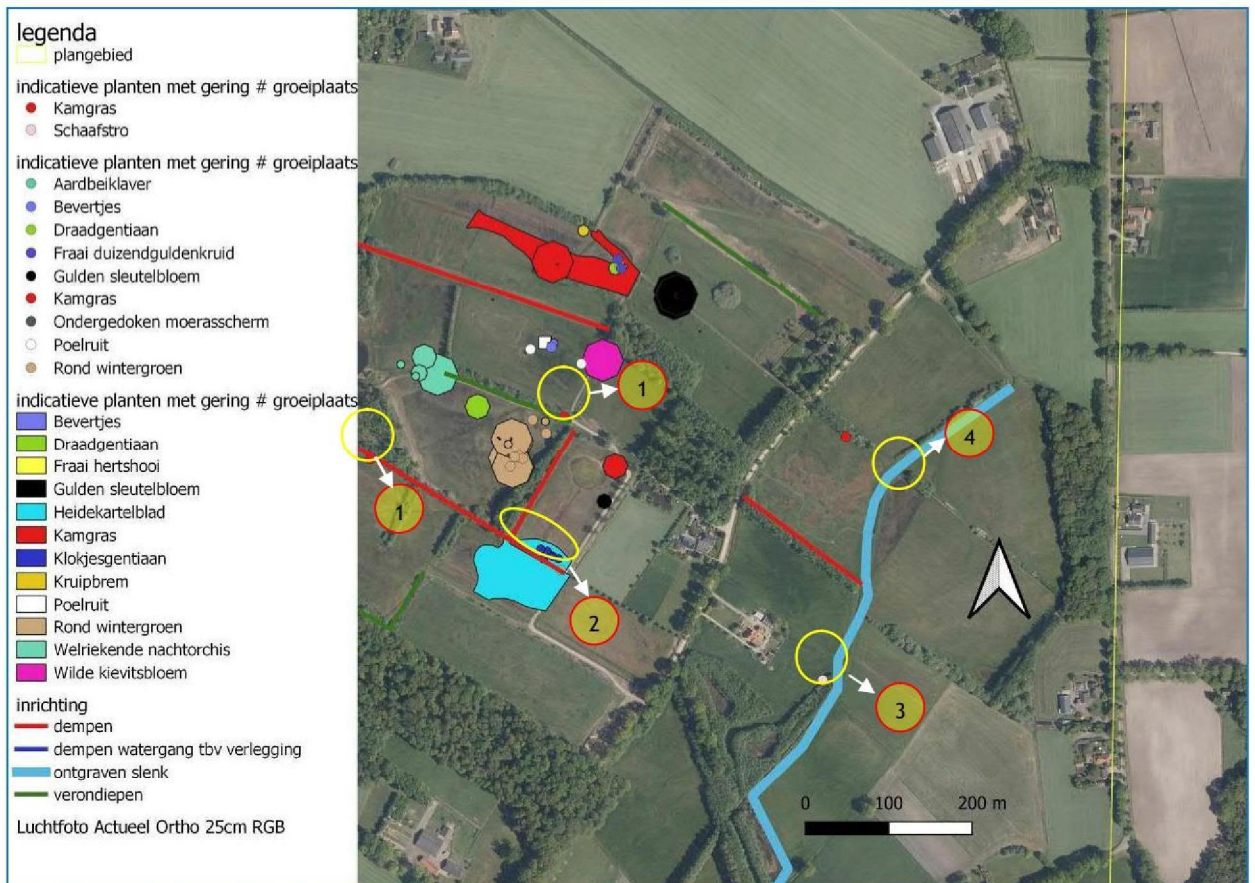
1. Kamgras
2. Aardbeiklaver, heidekartelblad en klokjesgentiaan
3. Schaafstro
4. Ondergedoken moerasscherm

In de in te richten percelen ('plaggen terrein') liggen geen groeiplaatsen van deze groep vaatplanten en zijn daarom niet in de figuur opgenomen.

Geschiktheid plangebied voor vaatplanten

Gezien de aanwezige biotopen binnen de begrenzing van het plangebied en de landelijke verspreiding, is het redelijkerwijs aan te nemen dat er geen andere conform artikel 3.5 en 3.10 van de Wnb beschermde planten voorkomen binnen de begrenzing van het plangebied.

Figuur 6. Verspreiding groeiplaatsen van Rode lijstsoorten en overige indicatieve planten met een gering aantal groeiplaatsen die gevaar lopen te verdwijnen door de geplande maatregelen (gele cirkel) (ondergrond: © PDOK).

2.2.6 Dagvlinders

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn uitsluitend enkele algemene dagvlinders waargenomen: bont zandoogje, klein geaderd witje en icarusblauwtje.

Literatuuronderzoek

Bij de bespreking van het literatuuronderzoek is onderscheid gemaakt in de volgende categorieën:

- Beschermde dagvlinders
- Dagvlinders van de Rode lijst

Beschermde dagvlinders

Via de NDFF zijn uit de periode 2011-2020 waarnemingen van de volgende 3 conform artikel 3.10 Wnb beschermde dagvlinders bekend geworden in het plangebied en haar directe omgeving:

- Grote vos
- Grote weerschijnvlinder
- Kleine ijsvogelvlinder

Op de site www.verspreidingsatlas.nl zijn geen conform artikel 3.5 en 3.10 van de Wnb beschermde dagvlinders bekend geworden van uurhok 34-42 en de daaraan grenzende uurhokken.

Dagvlinders van de Rode lijst

In het plangebied en haar omgeving zijn via de NDFF 2 soorten dagvlinders van de Rode lijst bekend geworden:

- Grote vos (status 'kwetsbaar')
- Kleine ijsvogelvlinder (status 'kwetsbaar')

Geschiktheid plangebied

Het plangebied is, gezien de aanwezige biotopen en de landelijke verspreiding, ongeschikt voor andere conform artikel 3.5 en 3.10 van de Wnb beschermde dagvlinders.

2.2.7 Libellen

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde libellen en/of libellen van de Rode lijst waargenomen.

Literatuuronderzoek

Bij de bespreking van het literatuuronderzoek is onderscheid gemaakt in de volgende categorieën:

- Beschermde libellen
- Libellen van de Rode lijst

Beschermde libellen

Via de NDFF zijn uit de periode 2012-2022 geen waarnemingen bekend geworden van beschermde soorten libellen in het plangebied en haar directe omgeving.

Op de site www.verspreidingsatlas.nl zijn geen conform artikel 3.5 en 3.10 van de Wnb beschermde libellen bekend geworden van uurhok 34-42 en de daaraan grenzende uurhokken.

Libellen van de Rode lijst

In het plangebied en haar omgeving zijn via www.verspreidingsatlas.nl de volgende libellen van de Rode lijst bekend geworden:

- Venglazenmaker (status 'kwetsbaar')
- Venwitsnuitlibel (status 'kwetsbaar')
- Gevlekte witsnuitlibel (status 'kwetsbaar')

Geschiktheid plangebied

Het plangebied is, gezien de aanwezige biotopen en de landelijke verspreiding, ongeschikt voor andere conform artikel 3.5 en 3.10 van de Wnb beschermde libellen.

2.2.8 Vissen

Veldbezoek

Een vissenonderzoek vormt geen onderdeel van een quickscan natuuronderzoek.

Literatuuronderzoek

Bij de bespreking van het literatuuronderzoek is onderscheid gemaakt in de volgende categorieën:

- Beschermde vissen
- Vissen van de Rode lijst

Beschermde vissen

Via de NDFF zijn uit de periode 2012-2022 geen waarnemingen bekend geworden van beschermde soorten vissen in het plangebied en haar directe omgeving.

Op de site www.verspreidingsatlas.nl zijn uit de periode 2010-2022 waarnemingen van grote modderkruiper (art. 3.10 Wnb) bekend geworden van de aan uurhok 34-42 grenzende uurhokken.

Vissen van de Rode lijst

Via de NDFF zijn uit de periode 2010-2022 geen waarnemingen bekend geworden van het plangebied en haar directe omgeving.

Op de site www.verspreidingsatlas.nl zijn uit de periode 2010-2022 de volgende vissen van de Rode lijst bekend geworden van uurhok 34-42 en de daaraan grenzende uurhokken:

- Grote modderkruiper (status 'kwetsbaar')
- Kroeskarper (status 'kwetsbaar')

Geschiktheid plangebied

In het plangebied kunnen, gezien de aanwezige biotopen en de landelijke verspreiding, redelijkerwijs geen andere beschermde vissen worden verwacht.

2.2.9 Overige insecten en ongewervelden

Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen bij de Wet natuurbescherming beschermde soorten aangetroffen met betrekking tot overige insecten en ongewervelden.

Literatuuronderzoek

Via de NDFF en de site www.verspreidingsatlas.nl zijn overige insecten en ongewervelden niet bekend geworden.

Geschiktheid plangebied voor overige insecten en ongewervelden

Het voorkomen van overige beschermde ongewervelden is redelijkerwijs uitgesloten.

3. Wettelijke consequenties

3.1 Soortbescherming

3.1.1 Algemeen

Uit de quickscan natuuronderzoek is gebleken dat van plangebied Hagenbeek vooral veel data bekend zijn geworden van de vaatplanten en broedvogels. Dat betekent dat er geen complete en recente inventarisatie van de overige soortgroepen van het plangebied voorhanden is.

Op de kaart 'Inrichtingsvoorstel Klimaatrobuuste inrichting Hagenbeek' (bijlage 1) staan diverse watergangen waarvan tijdens het schrijven van deze rapportage onduidelijk is of daar werkzaamheden gaan plaatsvinden. Zij staan op de kaart omschreven als 'nader onderzoek'. In dit hoofdstuk zijn uitsluitend de eventuele wettelijke consequenties beschreven van de watergangen die omschreven zijn als 'dempen' of 'verondiepen'.

3.1.2 Amfibieën en reptielen

Uit het literatuur- en veldonderzoek is de aanwezigheid van 2 juridisch zwaar beschermde soorten amfibieën aangetoond. Het betreft de boomkikker en poelkikker (art. 3.5 Wnb).

Uit het literatuuronderzoek is daarnaast nog het voorkomen van kamsalamander bekend geworden (art. 3.5 Wnb). Het is onduidelijk of deze soort binnen de grenzen van het plangebied aanwezig zijn. Potentieel is SBB-reservaat Hagenbeek geschikt voor deze salamander.

Aanvullend onderzoek is noodzakelijk om 2 redenen:

1. In welke te dempen of te verondiepen watergangen of poelen komen momenteel boomkikkers en poelkikkers voor?
2. Komt kamsalamander voor en zo ja, wat is haar verspreiding?

De conclusies ten aanzien van de Wet natuurbescherming zijn de volgende:

- I.k.v. de Wnb dient een ontheffing te worden aangevraagd voor kruipend moerasscherm.
- Er dient aanvullend onderzoek plaats te vinden naar de volgende soorten of soortgroepen:
  - Amfibieën (boomkikker, kamsalamander en poelkikker)
  - Grondgebonden zoogdieren (waterspitsmuis)
  - Vissen (grote modderkruiper)
- Er dient aanvullend onderzoek plaats te vinden naar de verspreiding van mogelijk aanwezige roofvogelhorsten in de opgaande begroeiingen (houtsingels en bosjes) van de watergangen en de slenk, indien het gewenst is om in het broedseizoen te werken.
- Indien geen bomen of struiken worden gekapt, vormen de aanwezige beschermde dagvlinders geen belemmering voor de geplande werkzaamheden.

In figuur 7 is een overzicht opgenomen van watergangen en 1 poel waar mogelijk negatieve effecten van de geplande werkzaamheden op de potentieel aanwezige populaties amfibieën, vissen en zoogdieren te verwachten zijn.

Andere beschermde amfibieën of reptielen zijn redelijkerwijs niet in Hagenbeek te verwachten.

3.1.3 Broedvogels

Algemeen

Alle vogelsoorten zijn conform de Wnb beschermd (Vogelrichtlijn).

Nesten van aanwezige broedvogels zijn altijd beschermd. Daarom wordt sterk aanbevolen om de werkzaamheden buiten het broedseizoen - dat globaal loopt van 1 maart tot 15 juli - uit te voeren. Daarbuiten zijn in gebruik zijnde broedvogelnesten echter ook beschermd!

Indien in het broedseizoen wordt gewerkt, dienen aanvullende maatregelen te worden uitgevoerd. Deze bestaan uit het lokaliseren van bewoonde nesten. Daar omheen dient door een erkend ecooloog een zone in het veld gemarkeerd te worden waarbinnen niet mag worden gewerkt ('blijf-af-gebied') tot de jongen zijn uitgevlogen. Daarna kan de nestlocatie worden vrijgegeven voor werkzaamheden.

Soorten met jaarrond beschermde nesten (cat. 1 t/m 4)

Van deze beschermingscategorie is het voorkomen van de volgende soorten bekend geworden:

- Boomvalk (cat. 4)
- Buizerd (cat. 4)
- Havik (cat. 4)
- Ransuil (cat. 4)
- Sperwer (cat. 4)

De adviezen ten aanzien van de zorgplicht van de Wet natuurbescherming zijn de volgende:

- Er zijn 4 locaties met groeiplaatsen van indicatieve (RL)planten die gevaar lopen te verdwijnen (figuur 6). Het betreft locaties waar groeiplaatsen aanwezig zijn die door het dempen of verondiepen van watergangen dreigen te verdwijnen. Wij adviseren om deze groeiplaatsen tijdelijk in depot te zetten, vervolgens de werkzaamheden uit te voeren en tot slot de soorten terug te zetten op de nieuwe taluds van de verondiepte watergangen of op de locaties van de gedempte watergangen.
- EAS adviseert om buiten het broedseizoen van vogels te werken (i.c. 1 september tot 1 maart)
- Wij adviseren om de te dempen en verondiepen watergangen te onderzoeken op libellenlarven. Deze dienen te worden gevangen en elders te worden uitgezet.

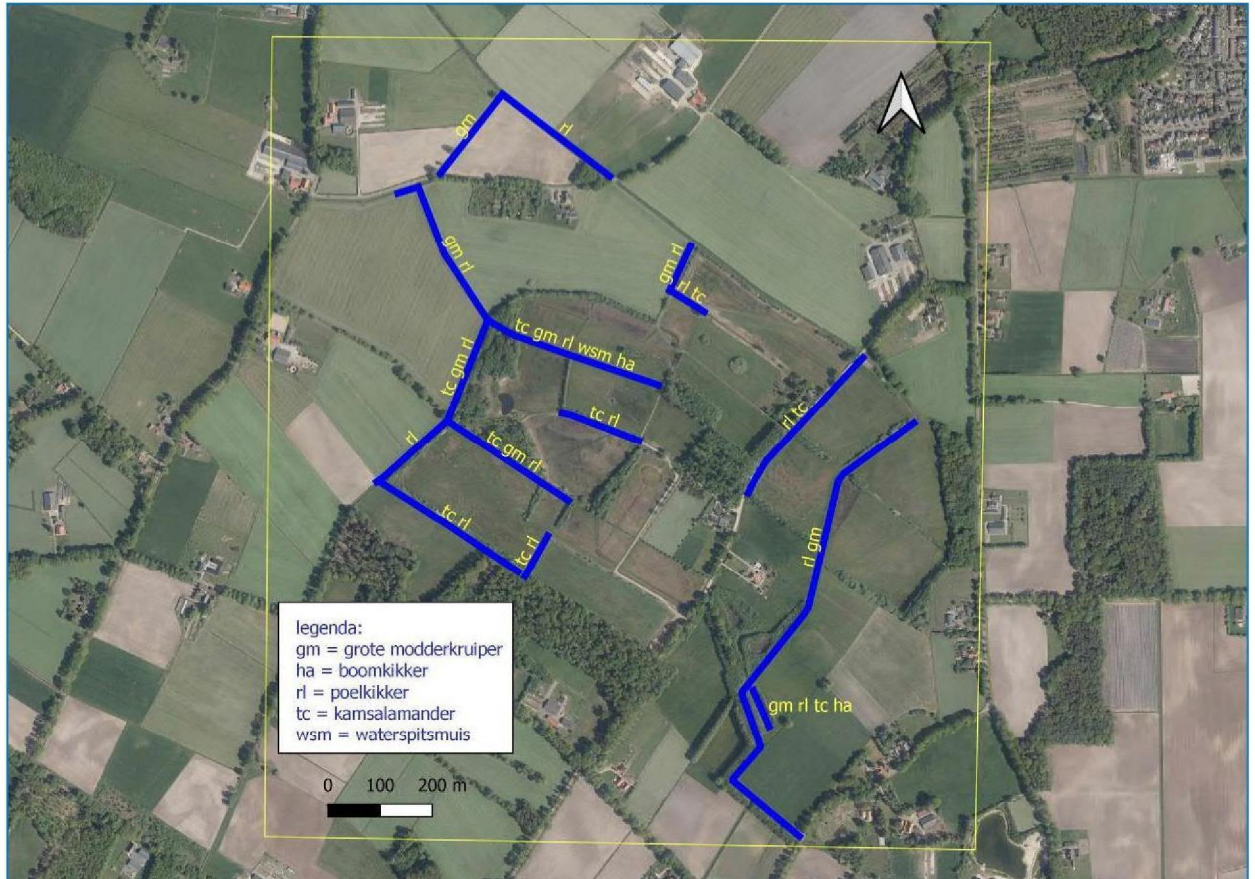
Uitsluitend van de buizerd is een bewoond nest bekend geworden. Dit bosje valt echter buiten de invloedzone van de geplande werkzaamheden. Er hoeven voor die nestlocatie daarom geen aanvullende maatregelen te worden getroffen.

Tijdens het veldbezoek zijn geen horsten van roofvogels aangetroffen. Door het dichte bladerdek zijn die echter in mei moeilijk op te sporen. Indien het gewenst is om in het broedseizoen te werken, dienen deze mogelijk aanwezige nesten alsnog opgespoord te worden. Door de begeleidende erkend ecooloog wordt dan een afstand bepaald die moet worden aangehouden tot eventueel aanwezige bewoonde roofvogelhorsten. Binnen die zone mag dan niet gewerkt worden totdat alle pullen zijn uitgevlogen. Dat kan wekelijks gecontroleerd worden.

Wij raden aan om de geplande werkzaamheden buiten het broedseizoen van roofvogels uit te voeren. Boomvalken en wespddieven zijn soorten die tot laat in het zomerseizoen nog jongen hebben. Hun broedperiode valt in de periode 1 mei t/m 31 augustus.

Omdat er geen bomen worden gekapt of gerooid, hoeft hier in relatie tot potentieel aanwezige roofvogelhorsten geen rekening mee te worden gehouden.

Figuur 7. Ligging oppervlaktewater met potentieel aanwezige juridisch zwaar beschermde amfibieën, vissen en zoogdieren (ondergrond: © PDOK).

3.1.4 Grondgebonden zoogdieren

Via het literatuuronderzoek zijn geen conform artikel 3.5 van de Wnb beschermde soorten bekend geworden van het plangebied en haar directe omgeving. Niet conform artikel 3.10 van de Wnb vrijgestelde soorten zijn wel bekend geworden: bunzing, eekhoorn, waterspitsmuis en wezel.

Omdat er geen werkzaamheden plaatsvinden in bosjes en houtsingels, zijn er geen negatieve effecten te verwachten op eekhoorns.

De taluds van watergangen kunnen potentieel leefgebied vormen voor bunzing, waterspitsmuis en wezel. Voor bunzing en wezel is redelijkerwijs aanneembaar dat het gaat om marginaal leefgebied. Hier volstaat de ecologische begeleiding uit het verjagen van eventueel aanwezige dieren. Dat kan het beste worden bereikt door een erkend ecooloog mee te laten lopen met een maaikorfmachine die de watergangen korft. Eventueel aanwezige dieren kunnen dan gevangen worden en elders (buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden) weer worden uitgezet.

De waterspitsmuis bewoont (kwelgevoedde) moerasvegetaties. Deze komen in het SBB-reservaat onder andere voor in en langs de te dempen en verondiepen watergangen.

Het is momenteel onbekend of er in het SBB-reservaat waterspitsmuismuizen voorkomen. Daarom dient aanvullend onderzoek plaats te vinden waarmee eventuele aanwezigheid kan worden aangetoond zodat er gericht maatregelen voor waterspitsmuizen kunnen worden genomen en/of een ontheffing in het kader van de Wnb dient te worden aangevraagd.

3.1.5 Vaatplanten

Van de SBB-reservaat en haar directe omgeving is een goed beeld ontstaan van de aanwezige flora. In het reservaat komt 1 conform artikel 3.5 beschermde plant voor (kruipend moerasscherm). Middels artikel 3.10 Wnb beschermde vaatplanten zijn niet bekend geworden.

In het centrum van het SBB-reservaat ligt een groeiplaats van kruipend moerasscherm die potentieel gevaar loopt (deels) te verdwijnen. Op die locatie is namelijk het dempen van een watergang gepland. Daarom dient voor deze juridisch zwaar beschermde soort een ontheffing in het kader van de Wnb te worden aangevraagd.

EAS adviseert daarbij om de groeiplaatsen die in of op de taluds van de te dempen watergang ligt uit te graven en tijdelijk in depot te zetten. Na het dempen dienen de groeiplaatsen in de kale grond van de gedempte watergang te worden geplaatst. Dit dient onder toezicht van een erkend ecoloog te gebeuren.

In het plangebied en haar omgeving zijn 27 soorten vaatplanten van de Rode lijst bekend geworden. Een aantal van deze Rode lijst- maar ook van overige indicatieve soorten heeft een (zeer) beperkt aantal groeiplaatsen (kamgras, aardbeiklaver, heidekartelblad, klokjesgentiaan, schaaftro en ondergedoken moerasscherm). EAS adviseert daarom in het kader van de Zorgplicht van de Wnb om deze groeiplaatsen op de taluds van de te dempen of te verondiepen watergangen uit te graven en tijdelijk in depot te zetten. Na afloop van de werkzaamheden dienen zij teruggeplaatst te worden in of in de onmiddellijke nabijheid van deze aangepaste watergangen.

3.1.6 Dagvlinders

Via het literatuuronderzoek zijn uit de periode 2011-2020 waarnemingen van 3 conform artikel 3.10 Wnb beschermde dagvlinders bekend geworden: grote vos, grote weerschijnvlinder en kleine ijsvogelvlinder.

Dit zijn bosvlinders die geen negatief effect ondervinden van de geplande werkzaamheden, mits er geen bomen of struiken worden gekapt of gerooid (die dienst doen als waardplant). Er hoeft daarom voor deze beschermde soorten geen ontheffing in het kader van de Wnb aangevraagd te worden met daarbij te treffen maatregelen.

3.1.7 Libellen

In het plangebied en haar directe omgeving zijn geen conform artikel 3.5 en 3.10 van de Wnb beschermde libellen bekend geworden.

Wel kunnen gezien de aanwezige biotopen 3 soorten van de Rode lijst van bedreigde soorten potentieel voorkomen in de te dempen of te verondiepen watergangen: venglazenmaker (status 'kwetsbaar'), venwitsnuitlibel (status 'kwetsbaar') en gevleete witsnuitlibel (status 'kwetsbaar').

In het kader van de zorgplicht van de Wnb adviseert EAS om de watergangen te maaikorfen waarbij het maaisel op de kant wordt gelegd. Dit maaisel wordt vervolgens door een erkend ecoloog doorzocht op de aanwezigheid van libellenlarven. Daarnaast worden de watergangen met behulp van een net onderzocht op de mogelijke aanwezigheid van libellenlarven. Alle eventueel aanwezige larven worden verzameld in een emmer en elders (buiten de invloedssfeer van de geplande werkzaamheden) uitgezet (bijv. in de aanwezige poelen).

3.1.8 Vissen

Via het literatuuronderzoek zijn geen beschermde vissoorten bekend geworden van het plangebied en haar directe omgeving. Wel zijn waarnemingen van grote modderkruipers bekend geworden van de aan uurhok 34-42 grenzende uurhokken. Het plangebied herbergt potentieel geschikt leefgebied voor deze middels artikel 3.10 Wnb beschermde vis (figuur 7) die op de nominatie staan gedempt of verondiept te worden. Daarom dient er aanvullend onderzoek plaats te vinden.

3.1.9 Overige insecten en ongewervelden

Via het literatuuronderzoek zijn waarnemingen van beschermde soorten van de groep 'overige insecten en ongewervelden' bekend geworden van het plangebied en haar directe omgeving.

Beide groepen vormen daarmee geen belemmering voor de geplande werkzaamheden.

4. Literatuur

Creemers, R.C.M., J.J.C.W. van Delft en A.M. Spitzen - van der Sluijs, 2007. Basisrapport Rode Lijst Amfibieën en Reptielen volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Rapport 2007-16. Stichting RAVON, Nijmegen.

Egging, C.A.T., 2022. Programma van Eisen 'Adviesdiensten klimaatrobuuste inrichting Hagenbeek'. Waterschap Rijn en IJssel, Doetinchem

Kleunen, A. van, Foppen, R. en C. van Turnhout, 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Nie, H.W. de, 1997. Bedreigde en kwetsbare zoetwatervissen in Nederland, voorstel voor een Rode Lijst. Stichting Atlas.

Pokorni O., Simons E.L.A.N., Courbois M., Baarspul F.L., Meijeren S. van & Janse E. 2021. Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.. Regelink Ecologie & Landschap, rapportnr. Fout! Verwijzingsbron niet gevonden..

Reemer, M., 2012. Basisrapport Rode Lijst Sprinkhanen en krekels. EIS-Nederland, Leiden.

Reyntjes, J., H. Huijskes en A. Bakker, 2020. Hagenbeek. Hydrologisch, ecologisch functioneren en kansen voor inrichting. Provincie Gelderland, Arnhem.

Sparrius, L.B., Odé, B. & Beringen, R. 2013. Basisrapport voor de Rode Lijst Vaatplanten 2012. FLORON-rapport 57. FLORON, Nijmegen.

Swaay, C.A.M. van, 2006. Basisrapport Rode Lijst Dagvlinders. Rapport VS2006.002, De Vlinderstichting, Wageningen.

Termaat, T. & V.J. Kalkman (2011). Basisrapport Rode Lijst Libellen volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Rapport VS2011.015, De Vlinderstichting, Wageningen.

Zoogdiervereniging VZZ, 2007. Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria. VZZ rapport 2006.027. Tweede, herziene druk. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.

Internet

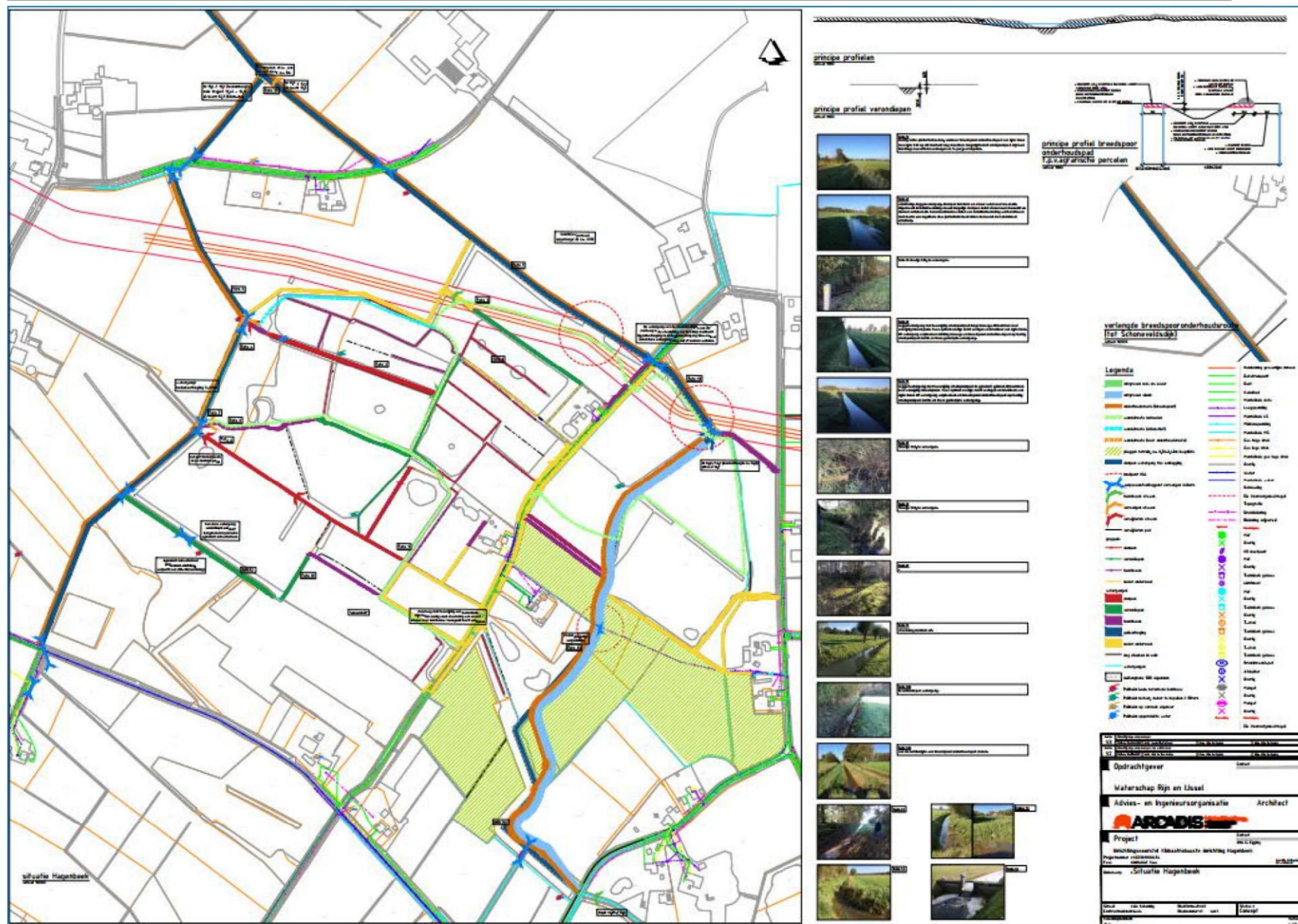
- www.dier-en-natuur.infonu.nl
- www.natuurloket.nl
- www.nederlandsesoorten.nl
- www.ravon.nl
- www.sovon.nl
- www.synbiosys.alterra.nl
- www.telmee.nl
- www.verspreidingsatlas.nl
- www.vogelbescherming.nl
- www.waarneming.nl
- www.zoogdieratlas.nl

Bijlagen

1. Schetsontwerp
2. Gebiedsimpressie
3. Soorten- en gebiedenbescherming - Wet natuurbescherming

Bijlage 1. Schetsontwerp (bron: Arcadis).

Soortenbescherming

Sinds 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht. Deze wet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en vervangt de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet.

Hoofdstuk 3 van de Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van flora en fauna op soortniveau. Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn in principe verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee, tenzij"-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.

De wet erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen waarin van iedereen wordt geacht voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is vastgelegd in Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming.

Naast de aandacht voor beschermde soorten geldt voor alle in het wild levende dieren en planten een zorgplicht. Deze is vastgelegd in Artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming:

1. Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden geveegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de in deze rapportage gemaakte toetsing zijn met name de onderstaande artikelen met verbodsbepalingen van toepassing:

- Artikel 3.1
- Artikel 3.5 en 3.8 lid 5
- Artikel 3.10

§ 3.1 - Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

§ 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.8 - lid 5

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- a. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b. Zij is nodig:
  - i. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
  - ii. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
  - iii. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
  - iv. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
  - v. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
- c. Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

§ 3.3. Beschermingsregime andere soorten - nationaal

Artikel 3.10

2. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
3. Artikel 3.8 (ontheffingen voor soorten genoemd in Artikelen 3.5 *Red.*), met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
  - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
  - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
  - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
  - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
  - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
  - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
  - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
  - h. in het algemeen belang.
4. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Ontheffing en Vrijstellingsregeling

Wanneer beschermde soorten, zoals bedoeld onder Artikel 3.1, 3.5 en 3.10, voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door het bevoegd gezag. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de bepalingen in de Wet Natuurbescherming. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Wet Natuurbescherming.

Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet voldoende kan worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd én dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. In de meeste gevallen zal dit de betreffende provincie zijn. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de betreffende Artikelen.

Elke provincie heeft een soortenlijst gepubliceerd waarin soorten, zoals bedoeld in Artikel 3.10, in die betreffende provincie zijn vrijgesteld voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en bestendig beheer en onderhoud.

Vogels

Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Wet Natuurbescherming beschermd. Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Wet Natuurbescherming kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 3.1. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest.

Deze groep is opgedeeld in enkele categorieën waarop de verbodsbepalingen van artikel 3.1 lid 2 jaarrond van kracht zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Het betreft de vogelsoorten:

•	Boomvalk	(<i>Falco subbuteo</i>)
•	Buizerd	(<i>Buteo buteo</i>)
•	Gierzwaluw	(<i>Apus apus</i>)
•	Grote gele kwikstaart	(<i>Motacilla cinerea</i>)
•	Havik	(<i>Accipiter gentilis</i>)
•	Huismus	(<i>Passer domesticus</i>)
•	Kerkuil	(<i>Tyto alba</i>)
•	Oehoe	(<i>Bubo bubo</i>)
•	Ooievaar	(<i>Ciconia ciconia</i>)
•	Ransuil	(<i>Asio otus</i>)
•	Roek	(<i>Corvus frugilegus</i>)
•	Slechtvalk	(<i>Falco peregrinus</i>)
•	Sperwer	(<i>Accipiter nisus</i>)
•	Steenuil	(<i>Athene noctua</i>)
•	Wespendief	(<i>Pernis apivorus</i>)
•	Zwarte wouw	(<i>Milvus migrans</i>).

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet strikt beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Wanneer een jaarrond beschermd nest wordt aangetroffen, dan dient altijd een omgevingscheck uitgevoerd te worden. Een deskundige dient te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden. Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna;
- Veiligheid van het luchtverkeer;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscode

Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkeling kan een vrijstelling van de verbodsbepalingen mogelijk zijn als u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Zo is het onder de Wet Natuurbescherming mogelijk om via een gedragscode Europees beschermde vogel- en andere dier- en plantensoorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, mits er sprake is van een bij respectievelijk Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn genoemd belang. In een gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt opdat schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum beperkt.

Voorwaarde is wel dat gewerkt dient te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Hierbij is het van belang dat de gedragscode op de juiste wijze is geïmplementeerd in de organisatie of in het totaalplan van de werkzaamheden.

Voor meer informatie over de toepassing van de Wet Natuurbescherming: zie de brochure van het ministerie van Economische Zaken: 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen' - 3 december 2016.

Gebiedenbescherming

Het onderdeel 'Gebiedenbescherming' in de Wet natuurbescherming regelt de bescherming van specifieke natuurgebieden. Voor activiteiten die schadelijk zijn voor beschermde natuur, is een vergunning nodig. De bepalingen uit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Wet natuurbescherming verwerkt. De volgende gebieden zijn aangewezen en beschermd op grond van de Wet natuurbescherming:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden).
- Wetlands.

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie (EU). Zij is opgezet door de EU om de rijke natuur en biodiversiteit in Europa te beschermen. Via de Natuurbeschermingswet 1967 werden natuurgebieden beschermd door het aanwijzen van Staats- en Beschermde Natuurmonumenten. In de Natuurbeschermingswet 1998 is het onderscheid tussen Staats- en Beschermde Natuurmonumenten vervallen en zijn genoemd als Beschermde Natuurmonumenten. In de Wet natuurbescherming komen Beschermde Natuurmonumenten te vervallen. Deze vallen vrijwel altijd binnen Natura 2000-gebied of het Natuurnetwerk Nederland. Wetlands worden wereldwijd beschermd onder de Ramsarconventie en AEWA-verdrag. De Ramsarconventie (1975) is een internationale overeenkomst inzake watergebieden (draslanden) die van internationale betekenis zijn, in het bijzonder als woongebied voor watervogels. Het doel van deze conventie is het behoud en het oordeelkundig gebruik van alle watergebieden door middel van plaatselijke, regionale en nationale acties en internationale samenwerking, als bijdrage tot het tot stand komen van een duurzame ontwikkeling in de gehele wereld. De Afrikaans-Euraziatische overeenkomst over watervogels (AEWA) is het meest omvangrijke verdrag dat valt onder de Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS). Het verdrag regelt de bescherming van 255 trekkende vogelsoorten die geheel of gedeeltelijk afhankelijk zijn van moerasgebieden (*wetlands*).

Ecologisch Adviesbureau
Schröder

Droppersweg 1

7108 BL Winterswijk-Woold

Tel: 5.1.2e of 0543-564336

E-mail : ecoadvies@planet.nl

Internet:

www.ecologischadviesbureauschröder.nl